

ART-PEDAGOGIKANING O‘QUVCHI YOSHLAR RIVOJLANISHIDAGI O‘RNI

Chorieva D.I.

*Respublika Ma’naviyat va ma’rifat markazi Yakkasaroy tuman
bo‘linmasi bosh mutaxassisi*

Tayanch so‘zlar: art pedagogika, badiiy pedagogika, badiiy pedagogik faoliyat, san’at, san’at vositasida ta’lim, ta’lim jarayoni, “badiiy-pedagogik faoliyat”, “badiiy pedagogik o‘zaro ta’sir”, “badiiy-pedagogik jarayon”, “badiiy-pedagogik ta’minot”, “badiiy-pedagogik vositalar”.

Ключевые слова: художественная педагогика, художественная педагогика, художественно-педагогическая деятельность, искусство, воспитание через искусство, образовательный процесс, «художественно-педагогическая деятельность», «художественно-педагогическое взаимодействие», «художественно-педагогический процесс», «художественно-педагогическое обеспечение», «художественно-педагогические инструменты».

Key words: art pedagogy, artistic pedagogy, artistic pedagogical activity, art, education through art, educational process, "artistic-pedagogical activity", "artistic-pedagogical interaction", "artistic-pedagogical process", "artistic-pedagogical supply", "artistic-pedagogical tools".

Kirish. Shaxsning shakllanishi, uning ijodiy salohiyatining rivojlanishi va o‘zini o‘zi anglashi ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ular orasida uning hissiy farovonligi muhim o‘rin tutadi. Shu sababli, hozirgi vaqtda maktab o‘quvchilarini badiiy va badiiy-ijodiy faoliyat (vizual, musiqa, teatr va o‘yin) orqali rivojlantirish va tarbiyalash tizimida badiiy pedagogika (art pedagogika) kabi yangi yo‘nalishga qiziqish bejiz emas. San’at pedagogikasini o‘rganish va tadqiq etishning dolzarbligi uning mamlakatimizda faol rivojlanayotgan psixoterapiya bilan chambarchas bog‘liqligi bilan belgilanadi.

Shu bois keyingi paytlarda uning yangi usullari, shakllari, texnologiyalari va modellari yaratilmoqda. San’at pedagogikasi – bu nazariya va amaliyotning rivojlanishini ta’minlovchi ilmiy bilimlarning ikki sohasi (san’at va pedagogika) sintezi. San’at pedagogikasi rivojlanishida nuqsonlari bo‘lgan o‘quvchilarga dars

jarayonida ma'lumotlarni tez va oddiy uslub va metodlar orqali o'rganishni hamda badiiy rivojlanishni o'rgatadi. San'at pedagogikasi - pedagogika fanining mustaqil sohasi bo'lib, u san'at vositasida inson tarbiyasi va rivojlanishi qonuniyatlarini o'rganadi. San'at pedagogikasi umumiy pedagogika bilan umumiy yakuniy maqsadlarga ega. Art pedagogikaning o'ziga xos xususiyati shundaki, u rivojlanuvchi va tarbiyaviy salohiyatga ega bo'lgan badiiy va badiiy ijodiy faoliyat vositalari bilan ishlaydi. U badiiy ta'lim va tarbiyaning o'rni bosmaydi, balki ularni to'ldiradi va rivojlanish, o'qitish va tarbiya jarayoniga yangi o'ziga xos yo'nalish beradi. Art pedagogikaning asosiy tushunchalari "badiiy-pedagogik faoliyat", "badiiy – cholg'u ijrochiligida musiqiy ta'lim uzviyligini ta'minlash pedagogik o'zaro ta'sir", "badiiy-pedagogik jarayon", "badiiy-pedagogik ta'minot", "badiiy-pedagogik vositalar"ni o'z ichiga oladi. Keltirilgan tushunchalar pedagogik muammolarni hal qilishda san'at vositalaridan foydalanadigan mutaxassisning amaliy faoliyatini tavsiflash imkonini beradi. San'at pedagogikasi uchun "badiiy pedagogik faoliyat" tushunchasi umumlashtiruvchi bo'lib, san'at vositalaridan foydalangan holda kasbiy niyat va maqsadlarni amalga oshirish uchun pedagogik harakatlarning butun majmuasini aks ettiradi.

Zamonaviy o'zgarishlar bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida ham ro'y bermoqda va umumiy ta'lim, shuningdek qo'shimcha ta'lim tizimi bilan bog'liq. Ushbu o'zgarishlar pedagogik tizimlarning o'zaro ta'siriga, an'anaviy ta'lim tizimini to'ldiradigan va biron bir joyda qarama-qarshi bo'lgan innovatsion texnologiyalardan foydalanishga qaratilgan. Jahon iqtisodiy makoniga integratsiyaga yo'naltirilgan O'zbekiston davlati fuqaroning ijodiy shaxsini tarbiyalashi kerak, ammo madaniy va ijodiy rivojlanishning aniq texnologiyalari hali ishlab chiqilmagan. Bunday vaziyatda innovatsion intizomni joriy etish Art-pedagogika va Art-terapiya pedagogik ta'limga ushbu muammoning zarur yechimlarini ishlab chiqish va sinab ko'rishga yordam beradi. Ushbu fanlar pedagogika, psixologiya, madaniyatshunoslik va ijtimoiy-madaniy faoliyat kabi fanlarning birlashishi chegarasida shakllangan. XX asr oxiridan boshlab pedagogika izo-terapiya doirasida Art-terapiya imkoniyatlarini alohida e'tibor bilan o'rganadi. Rossiyada Art-terapiya maktabining asoschisi A.I.Kopitin. "Bolalar va o'spirinlarning Art-terapiyasi" kitobida Art-terapiya atamasi "mijozning vizual faoliyati va psixoterapevtik munosabatlar sharoitida qo'llaniladigan va davolash, psixokorreksiya, psixoprofilaktika, rehabilitatsiya va o'qitish uchun ishlatiladigan psixologik ta'sir usullari to'plami" sifatida ochib berilgan. Uzoq vaqt davomida Art-terapiya atamasining ta'rifi hech qanday tarzda ta'lim tizimiga mos kelmadi. Biroq, keyinchalik, E.V.Taranova ta'kidlaganidek, 1997 yilda Yu.S. Shevchenko va L.V.Krepitsning "Bolalar va o'smirlar bilan ishlashda artterapiya va artpedagogika tamoyillari" asari nashr etilgandan so'ng, "Art-terapiya"

tushunchasi “Art-terapiya” va “Art-pedagogika”ga bo‘lindi. Shu paytdan boshlab badiiy pedagogika badiiy ta’limda mustaqil yo‘nalish sifatida “yashash huquqini” oldi deb aytilish mumkin.

San’at pedagogikasi ta’lim doirasida nafaqat badiiy ta’limni, balki badiiy vositalar yordamida tuzatish va rivojlanish jarayonining barcha tarkibiy qismlarini ham ko‘rib chiqishga imkon beradi. Tuzatish ishlarida san’atning muhim rolini xorijiy pedagogika vakillari E.Segen, J.Demor, O.Dekroli, L.S.Vgotskiy, A.I.Graborov, E.A.Ekjanova, T.S.Komarova va boshqalar ta’kidladilar. Ularning ta’kidlashicha, bolalarning badiiy faoliyati ularning hissiy rivojlanishini ta’minlaydi, ularning samarali motivatsion va ehtiyojli tomonlarini shakllantiradi faoliyat, idrok, ixtiyoriy e’tibor, tasavvur, nutq, nozik vosita qobiliyatlari, qo‘llar, aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi. San’at asarlarini idrok etish yoqimli taassurot qoldirishi va salbiy his-tuyg‘ularni ijobiy his-tuyg‘ularga aylantirishga yordam beradi. Badiiy ijod tasvirlari ong osti jarayonlarining barcha turlarini, shu jumladan qo‘rquv, ichki nizolar, bolalik xotiralarini aks ettiradi.

Badiiy pedagogikada badiiy faoliyat mahsulotiga alohida o‘rin beriladi. Bolalar rasmlari, birinchi navbatda, bolaning shaxsiyatining proektsiyasi, uning dunyoga bo‘lgan munosabatining ramziy ifodasi sifatida qaraladi. Shu munosabat bilan, bir tomondan, bolaning aqliy rivojlanish darajasini va uni chizish texnikasini o‘zlashtirish darajasini, ikkinchi tomondan, shaxsiy xususiyatlarni aks ettiruvchi rasmning xususiyatlarini aks ettiradigan bolalar rasmida uning xususiyatlarini ajratish juda muhimdir. Art-pedagogikaning shakllanishiga tadqiqotchilar E.A. Medvedeva, L.D.Lebedeva, A.V. Grishina, E.M. Ahmedova, V.P. Anisimov, I. Yu. Levchenko, L.N.Komissarova, T.A.Dobrovolskaya, T.K.Donskaya va boshqa tadqiqotchilar izlanishlar olib borishmoqda. Verxovodova R.A. va Galustova R.A. ta’rifiga ko‘ra “Art-pedagogika – bu o‘quvchining shaxsiga samarali tarbiyaviy ta’sir ko‘rsatish uchun o‘quv jarayonida turli xil san’at turlarini integrativ qo‘llashga asoslangan ilmiy va pedagogik yo‘nalish” hisoblanadi. Yuqorida aytib o‘tilgan tadqiqotchi L.D.Lebedevaning asarlari ta’limda Art-terapiyadan foydalanish masalalariga bag‘ishlangan bo‘lib, ularga “terapiya” tushunchasini nafaqat “davolash”, balki “parvarish, g‘amxo‘rlik” sifatida ham boshqacha talqin qilish kiritilgan. Shuning uchun muallif amaliy psixologiya, psixoterapiya va Art-terapiya sohasida hech qanday maxsus tayyorgarlikka ega bo‘lmagan o‘qituvchilar va o‘qituvchi-psixologlar tomonidan Art-terapiyadan foydalanish maqbul deb hisoblaydi. L.D.Lebedeva “ilmiy, pedagogik ma’nodagi” “Art-terapiya” iborasi badiiy faoliyat orqali shaxsning, guruhning, jamoaning hissiy farovonligi va psixologik salomatligi haqida qayg‘urishni anglatadi”. Muallif ta’lim tizimidagi shaxsiy muammolarni, shu jumladan “uyg‘un bo‘lmagan, buzilgan o‘z-o‘zini hurmat qilish”ni ta’kidlaydi.

Zamonaviy tadqiqotlarda juda muhim jihat ajralib turadi: badiiy pedagogika sizga turli toifadagi o'quvchilar bilan ishlashga imkon beradi. San'at pedagogikasi muammolari bo'lgan bolalar bilan ishlashdan tashqariga chiqadi, lekin ayni paytda badiiy ta'lim va estetik tarbiya sohasini takrorlamaydi. Ya'ni, "san'at pedagogikasi" tushunchasining mazmuniga faqat muammolari bo'lgan bolalarni maxsus badiiy o'qitish kiritilmasligi kerak, shuningdek, badiiy pedagogik faoliyatning ma'nosini rasm chizish ko'nikmalarini o'rgatishga kamaytirmaslik kerak, balki badiiy madaniyat asoslarini shakllantirish va shaxsning ijtimoiy moslashuvini san'at vositalari bilan qo'shish kerak. San'at pedagogikasi yuqori sifatli va samarali o'qitish va tarbiyalashga yordam beradigan vositalar, usullar va texnologiyalarni o'z ichiga olganligi sababli, uning vazifalari ijobiy, motivatsion ta'lim va tarbiya jarayonini, shuningdek shaxsiy rivojlanish sharoitlarini yaratishni o'z ichiga oladi. Ushbu muammolarni hal qilish hayot resurslarini anglash va faollashtirish orqali rivojlanish va harakat San'at pedagogikasida texnik usullarni o'qitish pedagogik vazifalarga erishish vositasi sifatida qaraladi. Badiiy materiallar bilan ishlashning badiiy texnikasi va texnologiyalarini o'zlashtirish ushbu materiallarning imkoniyatlarini o'rganish, ba'zan ular bilan o'ynash, kutilmagan kombinatsiyalar va texnikalarni aralashtirish orqali amalga oshiriladi. Badiiy materiallar bilan ishlash qobiliyati ko'proq erkinlikka olib keladi, rivojlanishga yangi turtki beradi, o'zini namoyon qilishni rag'batlantiradi. Badiiy pedagogik faoliyat uchun badiiy materiallarni grafik, rasm, taqlid (san'at va hunarmandchilik uchun) deb tasniflash mumkin.

Amaliyotda art-pedagogika psixolog va psixoterapevtlar tomonidan qo'llanib kelinayotgan art-terapiya o'rnida, ya'ni o'quvchilarning xulqi, ularning shaxsi va xarakterini korreksiyalash, dars jarayonida yaxshi munosabat muhitini o'rnatish, bolalar va kattalar munosabatini to'g'rilash va hokazolarda ishlatilib kelinmoqda. Art-pedagogika faqat boshlang'ich sinflarda tasviriy va musiqiy faoliyat, dars jarayonini tinchlantirish maqsadlarida qo'llanilmoqda. «Artpedagogika», «art-terapiya» terminlari to'liq aniqlanmagan bo'lib, ular turlicha talqin qilinmoqda, turli ma'nolarda ishlatilib, turli xussiyatlarda ifodalanmoqda. Bu texnologiyalarning qo'llanilish imkoniyatlari ham turlicha. Pedagoglar va olimlar (V.P.Anisimov, N.Y.Sergeyeva, M.Y.Alekseyeva) art-pedagogika va art-terapiyani quyidagicha tushunishadi:

- ▶ shakllangan san'at vositasida tarbiyalashning eski stereotip tushuntiruvchi ko'rgazmali metodlariga (an'anaviy, avtoritar) muqobil sifatida;
- ▶ turli pedagogik masalalarni yechishda san'atning universal yo'llari, umumiy mexanizmi, tamoyil va qonuniyatlarini o'rganuvchi pedagogika fanining amaliy yo'naltirilgan yangi yo'nalishi sifatida;

- ▶ bolaning badiiy madaniyati asoslarini shakllantiruvchi, rivojlantiruvchi jarayonning (rivojlantirish, tarbiyalash, o‘qitish va korreksiyalash) barcha komponentlarini o‘zida mujassam etgan san’at vositalari birligi sifatida;
- ▶ bu alohida yondashuv bo‘lib, unda urg‘u san’atni o‘rganishdan subektiv tajribaga (refleksiya) ko‘chadi, ya’ni (o‘quvchining) o‘zining holati, sezgisi, kuyinchakligi, tafakkur yuritishi, olamga va o‘z-o‘ziga munosabati sifatida. Nazarimizda, ushbu tushunchaga atroflicha keng va aniq ta’rifni taniqli olimlar – YE.A.Medvedeva, I.Y.Levchenko, L.N.Komisarova, T.A.Dobrovolskayalarning izlanishlarida ham ko‘ramiz. Ularning fikricha, art-pedagogika (badiiy pedagogika) maxsus ta’limda ikki ilmiy bilimlar (san’at va pedagogika) sintezi bo‘lib, u bolalarning badiiy rivojlanishini ta’minlovchi pedagogik korreksion-yo‘naltiruvchi jarayon sanaladi hamda bolalarning badiiy madaniyatini san’at, badiiy-ijodiy faoliyat orqali tarbiyalaydi. Hozirgi paytda fanda art-terapiya fanlararo bilim sohasi sanalib, u o‘zida tibbiyot, pedagogika, madaniyatshunoslik, psixologiya va boshqa ilm sohalarini mujassam etadi. Uning mohiyati san’atning subektga terapevtik va korreksion ta’siri sanaladi va u o‘quvchining psixik travma olgandagi holatini badiiy-ijodiy faoliyat orqali tuzatishga qaratilgan. Art-pedagogikaning asosiy maqsadi bolalarni har tomonlama uyg‘un rivojlantirishdan iborat va u korreksion-shaxsiy va faoliyatli yondashuvlarga tayanadi. Bolalarning turli ruhiy sifatleri hamda shaxsning badiiy madaniyatini shakllantirish xususiyatlarini rivojlantirishga, uning mikro va makro muhitda jamoaviy va madaniy faoliyatda ishtirok etishi, turli tajovuzlarni bartaraf etishiga alohida e’tibor qaratiladi. Art-pedagogika rivojlanishida muammosi bor bolalarni dunyoning turfa go‘zalliklarini ko‘rish hamda faoliyatning badiiy turlarida dunyoni o‘zgartirishga o‘rgatadi. San’at (bolaga) dunyoni anglashda ijobiy manba sanaladi, u bolada kreativlik qobiliyatini dunyoga keltiradi. Shuning uchun unga ijtimoiy-pedagogik texnologiyalarning samarali vositasi sifatida qarash mumkin. Art-pedagogika va art-terapiyani o‘rganish va rivojlantirish O‘zbekistonda yangicha yo‘nalishdagi maktablarni takomillashtirishning navbatdagi qadami sanaladi. Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachisining badiiy pedagogika texnologiyalariga yo‘naltirilgan amaliy mashg‘ulotlar jarayonida ART – pedagogika vositasidan samarali foydalanishi natijasida:
- ▶ bolaning ijod qilish faoliyatiga yordam beradi;
- ▶ bolalarning o‘quv va ijodiy faoliyatlari uchun maksimal shart-sharoit yaratadi;
- ▶ bolalarning ijtimoiy va etik qobiyaliyatlarining to‘liq ochilishiga imkon beradi.

Art pedagogika o‘quvchilarda tasavvurni, e‘tiborni, ijodiy fikrlashni rivojlantirishga, o‘z his-tuyg‘ularini va kayfiyatini erkin ifoda etish qobiliyatini rivojlantirishga, jamoada ishlashga yordam beradi. Art pedagogikada didaktik maqsadlardan ko‘ra ta‘lim va rivojlanish maqsadlari ustunlik qiladi. Ijodiy faoliyat jarayonida o‘qituvchi va talabaning o‘zaro hamkorligi o‘quvchining hissiy va shaxsiy rivojlanishi samaradorligini sezilarli darajada oshiradi, o‘zini o‘zi bilish, o‘zini o‘zi takomillashtirish, o‘zini o‘zi ochish, o‘zini rivojlantirish va o‘zini o‘zi rivojlantirish jarayonlariga yordam beradi hamda amaliy tarzda amalga oshiradi. Boshqa tomondan, badiiy pedagogik usullardan foydalanish o‘qituvchiga bolalarni yaxshiroq tushunishga, ularning shaxsiy va ijodiy imkoniyatlarini, psixologik xususiyatlarini ochib berishga imkon beradi. O‘qituvchi uchun bu maktab o‘quvchilarini rivojlantirish va tarbiyalash jarayonining samaradorligini oshirishga imkon beradigan juda muhim ma‘lumotdir. Badiiy pedagogik usullar tasviriy san‘at darslarida yoki musiqa darslarida o‘quv jarayoniga kiritilishi mumkin. Tasviriy san‘at darslarida birinchi sinfdan to oxirgi sinfgacha bo‘lgan har bir darsda u yoki bu badiiy pedagogik metodlar bo‘lishi mumkin. Shunday qilib, san‘at (musiqa) o‘qituvchisi dars davomida dam olish, stress, charchoqni va asabiylashishni yengillashtirishga, materialni idrok etishga, u yoki bu o‘quv va tarbiyaviy ishlarni bajarishga yordam beradigan badiiy materiallardan foydalanadi. Bunda barcha badiiy pedagogik texnikalar kontrastga: kuchlanish va yengillik dialektikasiga asoslanadi. Masalan, nafas olishni normallashtirish uchun kirish qismini nafas olish mashqlari bilan boshlash va tugatish kerak. Kattaroq ta‘sirga erishish uchun nafas olish mashqlari ijobiy tasvirlar bilan birga bo‘lishi mumkin. Masalan: “Tasavvur qiling, siz o‘rmon chetida, quyoshda charog‘on kunda cho‘milayapsiz! Siz bu o‘rmon hididan nafas olasiz va barcha yomon o‘y xayollaringizni nafas orqali chiqarib, dam olasiz!”. Bu metod bir lahzalik relaks (dam olish) natijasida bolalarning yoshiga, qiziqishlariga va hokazolarga mos ko‘plab ijobiy tasavvurlarni topishga yordam beradi. Musiqa mashg‘ulotda raqs mashqlaridan ham foydalanishingiz mumkin. Mavzuga, darsning amaliy qismining xususiyatiga qarab siz raqs mashqlarini ham, musiqiy hamrohlikni ham o‘zgartirishingiz mumkin. Agar amaliy qism bolalardan his-tuyg‘ularning portlashini, yorqin ijodiy tasvirlarni, tasavvur parvozini va hokazolarni talab qilsa, unda musiqa ham, harakatlar ham mos bo‘lishi kerak. Yoki aksincha, agar darsning asosiy amaliy qismi diqqatni jamlash va xotirjamlikni talab qilsa, u holda musiqaga ritmik harakatlar xotirjam bo‘lishi kerak. Darsning badiiy pedagogik qismini yakunlash uchun, yuqorida aytib o‘tilganidek, nafas olish, dam olishni tiklash uchun mashqlar zarur. Badiiy-pedagogik mashqlarni bajarish jarayonida eng muhim moment – o‘qituvchi doimiy ravishda bolalarning harakatlarini qandaydir ijobiy tasvirlar bilan kuzatib boradi, ular bolalarda dars mavzusini idrok

etish, yakunlash uchun ma'lum bir kayfiyatni shakllantirishga qaratilgan (ijodiy vazifa va boshqalar). Ushbu ijodiy tasvirlar mashqlar paytida improvizatsiya sifatida paydo bo'lishi mumkin yoki o'qituvchi tomonidan oldindan tayyorlanishi mumkin, lekin ular bolalarga erkin xayol qilish va ularni mazmun bilan to'ldirish imkoniyati beriladigan ramka xarakterida bo'lishi kerak. Ehtimol, natijada, ijodiy vazifa tugaguniga qadar, bolalar o'zlarining individual badiiy qiyofasini shakllantiradilar, ular ijodiy ishlarga o'tadilar. Musiqa darslarida ham badiiy pedagogik usullardan foydalanishda ham cheklovlar yo'q. Ularni dars konspektiga yozish unchalik qiyin emas, chunki hissiy idrok asosida qurilgan musiqa darsining o'zi o'z mohiyatiga ko'ra badiiy pedagogikdir. Shuning uchun diqqatni didaktik maqsadlardan rivojlantiruvchi va tarbiyaviy maqsadlarga o'zgartirish kerak va darsni badiiy pedagogik texnikaga to'liq bog'lash mumkin. Urub chalinadigan cholg'ularni ijro qilish mustaqil usul sifatida badiiy pedagogikada va musiqa terapiyasida qo'llaniladi. Musiqiy ritm (musiqa ostidagi harakatlar), ashula ustida ishlash nafas olish (bir xil nafas olish mashqlari), aslida qo'shiq aytish badiiy pedagogikaning mustaqil usullaridir.

Hammamizga ma'lum, endigina ijrochilik sohasiga kirib kelgan o'quvchini biror cholg'uga qiziqtirish, cholg'uni o'rgatish o'qituvchi uchun katta mahoratni talab qiladi. Ijrochilikda ham aynan badiiy pedagogikaning (san'at pedagogika) yuqorida ta'kidlab o'tilgan usullaridan endigina ijrochilik sohasiga kirib kelayotgan o'quvchilar bilan ishlashda, ularning ijrochilik mahoratini, sahna va jamoa ijrochiligi qobiliyatlarini yanada o'stirishda foydalansak maqsadga muvofiq bo'ladi.

Xulosa va takliflar. Yuqoridagilarni umumlashtirgan holda xulosa qilish mumkinki, art pedagogika har tomonlama o'rganish va izlanishni talab qiluvchi yangi, qiziqarli, istiqbolli yo'nalishdir. Badiiy pedagogik usullardan foydalanishda tasviriy va musiqa san'ati o'qituvchilarining xohish-istaklaridan tashqari hech qanday to'siq yo'q. Maktabdagi boshqa darslarda ham badiiy pedagogikadan foydalanish ortiqcha bo'lmaydi, faqat ularni qanday va qayerda qo'llash maqsadga muvofiqroq bo'lishini o'ylab ko'rish kerak. Badiiy pedagogika darslarini faqat sinfdan tashqari ishlar tizimiga va qo'shimcha ta'limga bog'lash yaramaydi. U har qanday ta'lim muassasasining o'quv ishlarining tuzilishiga juda mos keladi. Hozirgi kunga kelib art pedagogikasi respublikamizda mavjud oliy ta'lim muassasalari ta'lim jarayonlariga kirib kelmoqda. Bu ta'lim jarayoniga o'ziga xos yangi, integral metodlarni shakllantirishga albatta yordam beradi. Art pedagogikani ta'lim jarayoniga fan sifatida o'tilishi uchun albatta biror o'quv qo'llanma yoki darslik bo'lishi zarur. Shu bois hozirgi kunda professor olimlarimiz tomonidan jaxon ta'limi o'rganilib, o'quv qo'llanma va darsliklar ishlab chiqilmoqda. O'ylaymizki, jaxon artpedagogik tajribasidan kelib chiqib, respublikamizda mavjud barcha

ta'lim muassasalarida (mutaxassislik hamda yo'nalishlardan kelib chiqqan holda, umumta'lim, o'rta ta'lim, oliy ta'lim) art pedagogikani fan sifatida joriy qilinsa, yuqoridagi keltirilgan ijobiy artpedagogik natijalar o'z tasdig'ini topadi.

Adabiyotlar:

1. Концепция креативности Дж. Гилфорда и Э. П. Торренса. Концепция креативности как универсальной познавательной творческой способности приобрела популярность после выхода в свет работ Дж. Гилфорда (Гуилфорд Ж. П., 1967).
2. Сергеева Н. Ю. Арт-педагогика как ресурс гуманитаризации школы нового века // Проблемы искусства в ХХI веке: Задачи школы: Сборник статей по материалам Международной научно-практической конференции (Санкт-Петербург, 22—23 ноября 2010 г.) / Под научн. ред. О. Б. Островского. — СПб.: Полторацк, 2010. — 450 с. — С. 132—133.
3. Творчество: Теория, диагностика, технологии: Словарь-справочник для специалистов в области образования, инноваций и гуманитарных технологий в социальной сфере. — СПб.: Книжный дом, 2008. — 296 с.
4. Qodirova F.R, Toshpo'latova Sh.Q, Qayumova N.M., A'zamova M.N. Maktabgacha pedagogika. Darslik. T.: "Tafakkur" nashriyoti. 2019. – 685 b.
5. Нагаля Юревна Сергеева, Арт-педагогика и арт-терапия: к вопросу о разграничении понятий. 10.03.2016.
6. Савлучинская Н.В., Павлова М.С. Теория и методика применения арт- Чолг'у ижрочиличида мусиқий та'лим узвийлигини та'минлаш Провидинг the интегрити оф мусис эдусатион ин инструментал перформансе Ташкент, Узбекистан 187 педагогических технологий в работе с детьми // Современные проблемы науки и образования. – 2016. – №
7. URL: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=24509> (data obrasheniya: 02.12.2021). 3. Lebedeva L.D. Praktika art-terapii: podxodi, diagnostika, sistema zanyatiy. SPb.: Rech, 2003. 254 s.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada amaliy dars jarayonlarida metodik material sifatida badiiy terapiya, badiiy ta'lim va badiiy pedagogika amaliyotida qo'llaniladigan metod va vositalardan foydalanish uchun kerakli ma'lumotlar keltirilgan. Amaliy mashg'ulotlar jarayonida ART – pedagogika vositasidan samarali foydalanishi natijasida bolaning ijod qilish faoliyatiga yordam berishi, ularning o'quv va ijodiy faoliyatlari uchun maksimal shart-sharoit yaratishi va ijtimoiy va etik qobiyaliyatlarining to'liq ochilishiga imkon yaratishi haqida so'z boradi.

РЕЗЮМЕ

В данной статье представлена необходимая информация для использования методов и средств, применяемых в практике арт-терапии, художественного образования и художественной педагогики, в качестве методического материала в процессах практических занятий. В процессе практических занятий говорится, что в результате эффективного использования ВРТ – педагогического инструмента, он помогает творческой активности ребенка, создает максимальные условия для его учебной и творческой деятельности, дает возможность всестороннего развития его социальных и социальных способностей. этические способности.

SUMMARY

This article presents the necessary information for the use of methods and tools used in the practice of art therapy, art education and art pedagogy as methodical material in practical lesson processes. In the process of practical training, it is said that as a result of the effective use of ART - pedagogic tool, it helps the child's creative activity, creates maximum conditions for their educational and creative activities, and enables the full development of their social and ethical abilities.